

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра економіки та економічної теорії

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«ЕКОНОМІКА ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ
ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ»**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	05 «Соціальні та поведінкові науки»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	051 «Економіка»
РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	Третій (освітньо-науковий)
ФАКУЛЬТЕТ	Економічний

Робоча програма навчальної дисципліни «Економіка формування та використання потенціалу економічних систем» для здобувачів вищої освіти економічного факультету за спеціальністю 051 «Економіка», третій рівень вищої освіти / Укладач С.Г. Батажок. Біла Церква: БНАУ, 2020. 24 с.

Розробник: С.Г. Батажок, кандидат екон. наук, доцент

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри економіки та економічної теорії

(Протокол № _____ від _____ 2020 р.)

Завідувач кафедри економіки та економічної теорії,
кандидат екон. наук, доцент _____

С.Г. Батажок

Схвалено науково-методичною комісією економічного факультету

(Протокол № _____ від _____ 2020 р.)

Голова науково-методичної комісії

доктор екон. наук, професор _____

І.М. Паска

Гарант ОП «Економіка»

доктор екон. наук, професор _____

О.М. Варченко

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	5
3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	5
4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ»	7
5. СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ	8
6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	9
6.1. Лекції	9
6.2. Практичні заняття	13
6.3. Самостійна робота	15
6.4. Орієнтовна тематика індивідуальних та групових завдань	17
7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ	18
8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	18
9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	18
10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	19
11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ	20
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	21

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Згідно з планом на 2020-2021 навчальний рік, на вивчення дисципліни «Економіка формування та використання потенціалу економічних систем» для денної та заочної форми навчання виділено 90 академічних годин (3 кредити ECTS), у т.ч. аудиторних – 50 годин (лекції – 20, практичні заняття – 28, іспит – 2), самостійна робота – 40 годин.

Опис навчальної дисципліни за показниками та формами навчання наведено в таблиці:

Найменування показників	Шифр та найменування галузі знань, спеціальності, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 3	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Обов'язкова	
		<i>Рік підготовки:</i>	
Змістових модулів – 2	Спеціальність 051 «Економіка»	2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – розрахункове		<i>Семестр</i>	
		3-й	3-й
Загальна кількість академічних годин – 90		<i>Лекції</i>	
		20 год.	4 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи здобувача – 4	Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти	<i>Практичні</i>	
		28 год.	6 год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		40 год.	78 год.
		Підсумковий контроль: іспит (2 год.)	

Метою вивчення дисципліни є оволодіння теоретико-методологічними аспектами формування та використання потенціалу соціально-економічних систем, а також інструментарієм формування системи індикаторів і оцінки соціально-економічного потенціалу. Набуття практичних вмінь і навичок щодо здійснення системно-комплексної оцінки соціально-економічного потенціалу.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Економіка формування та використання потенціалу економічних систем» базується на знаннях таких дисциплін, як «Філософія науки», «Методологія наукових досліджень в економіці», «Сучасні методи оптимізації у прикладній економіці».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Символ результатів навчання за спеціальністю «Економіка» відповідно до освітньо-наукової програми	Результати навчання з дисципліни «Економіка формування та використання потенціалу економічних систем»
<p>ПРН 5. Володіти навичками пошуку та критичного аналізу первинної та вторинної інформації, встановлення взаємозв'язків та релевантності, обґрунтування методів та моделей її обробки, аналізу та зберігання</p>	<p>5.1. Вміти формувати систему первинної та вторинної інформації з метою формування системно-комплексної оцінки потенціалу соціально-економічних систем та їх сталого розвитку.</p> <p>5.2. Вміти провести оцінку національної економічної системи за міжнародними рейтинговими вимогами щодо генерування ознак у межах держави до сталого розвитку на засадах макросистемної еволюції.</p> <p>5.3. Вміти розмежовувати сучасні регіональні соціально-економічні системи України за кількісно-якісними характеристиками забезпечення сталого розвитку.</p> <p>5.4. Вміти провести змістовну характеристику властивостей соціально-економічної системи.</p>
<p>ПРН 7. Знати основні парадигми, концепції, теорії, моделі та інструментарій дослідження економічних систем різного рівня, забезпечувати їх розвиток із урахуванням реальних умов функціонування</p>	<p>7.1. Знати категоріальний апарат системного підходу у вигляді методологічного алгоритму проектування і пізнання економічних систем.</p> <p>7.2. Знати класифікацію соціально-економічних відносин за змістовними видами.</p> <p>7.3. Знати сутність та структуру механізму функціонування і розвитку економічної системи суспільства.</p> <p>7.4. Знати зміст поняття еколого-економічного потенціалу та природно-ресурсного потенціалу.</p> <p>7.5. Знати зміст визначення вихідних детермінант формування категоріального поля теорії сталого розвитку в контексті інкорпорації тріади «економіка–екологія–соціум» до національної економічної системи.</p> <p>7.6. Знати математичні моделі дослідження розвитку соціально-економічних систем.</p>
<p>ПРН 8. Володіти навичками</p>	<p>8.1. Вміти аналізувати вплив складових сталого</p>

<p>визначення взаємозв'язків і взаємовпливу екологічних, соціальних та економічних чинників на розвиток економічних систем різного рівня, вміти обґрунтувати заходи та інструменти забезпечення їх збалансованого розвитку</p>	<p>розвитку на якість життя, поліпшення стану навколишнього середовища, забезпечення зростаючої динаміки економічних систем..</p> <p>8.2. Вміти аналізувати структуру системи показників для оцінки якості життя населення регіонів України, економічної та економічної стійкості економічних систем.</p> <p>8.3. Мати навички щодо розробки моделей стратегічних пріоритетів сталого розвитку економічних систем різних рівнів в аспекті формування соціальної інфраструктури для забезпечення розвитку людського й соціального капіталу, забезпеченні екологобезпечного та інноваційно-орієнтованого виробництва.</p>
<p>ПРН 9. Здійснювати критичний аналіз існуючих та синтез нових ідей щодо розв'язання комплексних проблем досягнення збалансованого розвитку економічних систем різного рівня, організації дослідницько-інноваційної діяльності у сфері економіки</p>	<p>9.1. Здійснювати критичний аналіз існуючих та синтез нових ідей щодо упровадження та удосконалення інституційних механізмів формування та використання потенціалу економічних систем.</p> <p>9.2. Знати механізм та підходи забезпечення збалансованого розвитку економічних систем різного рівня та мати навички щодо обґрунтування їх практичного використання.</p>
<p>ПРН 10. Володіти спеціальними знаннями у предметній області, обирати адекватні методи, моделі дослідження стану та прогнозування розвитку різних економічних систем, вміти використовувати інший (релевантний) інструментарій прийняття науково обґрунтованих рішень у процесі здійснення професійної діяльності</p>	<p>10.1. Володіти спеціальними знаннями для оцінювання масштабів розвиненості та результативності управління розвитком потенціалу економічних систем в аспекті досягнення сталого розвитку України.</p> <p>10.2. Вміти використовувати вихідні домінанти для розробки й обґрунтування методології дослідження вимірів результативності реалізації економічної, екологічної та соціальної політики на рівні економічних систем.</p> <p>10.3. Обирати адекватні методи й інструментарій дослідження та обґрунтуванні оптимальної макроекономічної моделі економічного зростання, екологічної та соціальної сталості.</p> <p>10.4. Володіти спеціальними знаннями у області паспортизації національної економічної системи за фактором «масштаб потенціалу сталого розвитку».</p>

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ»

Змістовий модуль 1.

Функціонування економічних систем

Тема 1.1. Теоретичні засади функціонування систем.

Тема 1.2. Теоретико-методологічні засади дослідження механізму функціонування і розвитку економічних систем.

Тема 1.3. Теоретико-методологічні аспекти функціонування економічних систем.

Тема 1.4. Концептуальні засади надійності економічних систем.

Тема 1.5. Аналіз особливостей функціонування і розвитку економічних систем сучасності.

Змістовий модуль 2.

Економічний потенціал сталого розвитку України

Тема 2.1. Концептуальні положення управління функціонуванням та розвитком соціально-економічної системи суспільства.

Тема 2.2. Сучасний стан і проблеми відтворення й використання економічного потенціалу сталого розвитку.

Тема 2.3. Теоретико-методологічні засади нарощення потенціалу сталого розвитку.

Тема 2.4. Стратегічні напрями формування моделі сталого розвитку.

Тема 2.5. Стратегічні засади розвитку малого підприємництва як фактора нарощення соціально-економічного потенціалу.

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теми	Денна форма навчання					Заочна форма навчання				
	Всього	Аудиторні			СР	Всього	Аудиторні			СР
		Разом	З них				Разом	З них		
			Лекції	Практичні				Лекції	Практичні	
<i>Змістовий модуль 1.</i>										
Функціонування економічних систем										
Тема 1	6	4	2	2	2	6				6
Тема 2	7	4	2	2	3	6				6
Тема 3	7	4	2	2	3	6				6
Тема 4	7	4	2	2	3	8	2		2	6
Тема 5	7	4	2	2	3	10	2	2		6
Тема 6	5	2		2	3	6				6
Тема 7	5	2		2	3	6	2		2	6
Всього за модуль 1	44	24	10	14	20	48	6	2	4	42
<i>Змістовий модуль 2.</i>										
Економічний потенціал сталого розвитку України										
Тема 8	6	4	2	2	2	5				5
Тема 9	7	4	2	2	3	5				5
Тема 10	7	4	2	2	3	5				5
Тема 11	7	4	2	2	3	5				5
Тема 12	7	4	2	2	3	7	2		2	5
Тема 13	5	2		2	3	7	2	2		5
Тема 14	5	2		2	3	6				6
Всього за модуль 2	44	24	10	14	20	40	4	2	2	36
Іспит	2					2				
РАЗОМ	90	48	20	28	40	90	10	4	6	78

Примітка: СРС – самостійна робота

6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Лекції

Тема і зміст лекції	К-ть ГОДИН
<i>Змістовий модуль 1.</i> Функціонування економічних систем	
<p>Тема 1.1. Теоретичні засади функціонування економічних систем. Розкрито структуру категоріального апарату теоретико-системних досліджень (відносини між категоріями). Розглянуто послідовність компонентів алгоритму системного підходу. Наведено поняття «функція», «функціонування», «поведінка». Представлено категоріальний апарат системного підходу у вигляді методологічного алгоритму проектування і пізнання систем. Подано уявлення про об'єктивні системні якості та закономірності, що становлять основу системного мислення та світогляду, створюють базисні передумови для розвитку методологічних системних апаратів, орієнтованих на всі аспекти системної діяльності. Проаналізовано групи фундаментальних характеристик систем.</p>	2
<p>Тема 1.2. Теоретико-методологічні засади дослідження механізму функціонування і розвитку економічних систем. Обґрунтувати загальнонауковий зміст поняття «соціально-економічна система» та виділити її характеристики і властивості системних об'єктів. Провести змістовну характеристику властивостей соціально-економічної системи. Розглянути: схему взаємозв'язків між характеристиками соціально-економічної системи; основні підходи до визначення економічної системи в сучасній науці. Провести порівняльний аналіз основних етапів еволюції уявлень та основних напрямків розвитку концепцій про соціально-економічні системи. Виокремити основні інституціональні визначення та структурно-організаційні елементи соціально-економічної системи. Дати характеристику суб'єктам та об'єктам соціально-економічної системи; визначити взаємозв'язок між потребами, інтересами, поведінкою та відносинами між ними. Розглянути класифікацію соціально-економічних відносин за змістовними видами; сутність та структуру механізму функціонування і розвитку соціально-економічної системи суспільства; критеріальний дескриптивний аналіз категорій «функціонування» та «розвиток»; основні функції підсистем соціально-економічної системи; процес розвитку та механізм</p>	2

функціонування соціально-економічної системи суспільства.	
<p>Тема 1.3. Теоретико-методологічні аспекти функціонування економічних систем. Розкрита сутність закону доцільного й оптимального самоврядування і управління, згідно з яким процеси управління мають бути такі, щоб забезпечити системі досягнення головної і функціональної цілей оптимальним способом; складових процесу управління (самоуправління). Вивчено способи визначення адаптивно-гомеостатичних показників (АГП). Розглянуто закон збереження систем; закони та програми (системи алгоритмів управління), складові частини процесу управління (організацію, адаптацію, регулювання); самоуправління (самоорганізацію, самоадаптацію, саморегулювання). Визначено засоби досягнення цілей цих частин та відповідно, умови оптимального їх використання. Охарактеризовані умови функціонування системи доцільного й оптимального самоуправління і управління відповідно до таких об'єктивних принципів як: спадкоємності, адаптивності, цілісності, домінантності, оптимальності, доцільності, прямого та зворотного зв'язків.</p>	2
<p>Тема 1.4. Концептуальні засади надійності економічних систем. Розгляд філософського дослідження методологічних, науково-економічних і соціальних проблем надійності систем. Характеристика формування показників надійності. Розкриття змісту поняття «ефективність», «якість». Аналіз матеріалів відомих зарубіжних учених щодо проблеми надійності, якості й ефективності. Визначення головних пріоритетів управління та розкриття історичної ретроспективи їхнього взаємозв'язку. Аналіз спроб введення критеріїв соціально-економічної ефективності (або просто ефективності). Розглянути надійність управлінських систем у теорії управління соціальними системами та особливості класів систем управління.</p>	2
<p>Тема 1.5. Аналіз особливостей функціонування і розвитку економічних систем сучасності. Розглянути формаційний та цивілізаційний підходи щодо критерії класифікації і порівняльного аналізу соціально-економічних систем. Порівняльний аналіз сучасного різноманіття соціально-економічних систем вітчизняними фахівцями. Формування методології порівняльного (компаративного) аналізу соціально-економічних систем. Дати характеристику критеріям класифікації і порівнянням соціально-економічних систем у відповідності: до характеристик мети; до характеристик структури; за характеристиками механізму. Проаналізувати моделі соціально-економічних систем світу та ЄС. Ознайомитися з структурою світової соціально-економічної системи, особливостями архітектури і механізмів ССЕС та СЕС ЄС.</p>	2

Соціально-економічна система України: особливості становлення та функціонування.	
Всього за модуль 1	10
<i>Змістовий модуль 2.</i>	
Економічний потенціал сталого розвитку України	
<p>Тема 2.1. Концептуальні положення управління функціонуванням та розвитком економічної системи суспільства. Розглянути структурну схему послідовності реалізації елементів методології науки. Розмежувати поняття самоорганізація та управління в соціально-економічній системі. Проаналізувати принципи управління функціонуванням і розвитком соціально-економічних систем. Опрацювати закони (закономірності) функціонування і розвитку соціально-економічних систем, науково-методичні підходи до забезпечення результативності і стійкості функціонування та розвитку соціально-економічної систем. Дати характеристику етапам реалізації науково-методичного підходу до забезпечення результативності та стійкості функціонування і розвитку соціально-економічної системи. Розглянути передумови забезпечення результативності та показники функціонування і розвитку соціально-економічної системи.</p>	2
<p>Тема 2.2. Сучасний стан і проблеми відтворення й використання економічного потенціалу сталого розвитку. Знати зміст поняття еколого-економічного потенціалу та природно-ресурсного потенціалу. Дати характеристику системі показників, які будуть характеризувати соціально-економічний потенціал України. Розглянути зміст визначення вихідних детермінант формування категоріального поля теорії сталого розвитку в контексті інкорпорації тріади «економіка–екологія–соціум» до національної економічної системи; понятійно-категоріального поля теорії та практики оцінювання потенціалу сталого розвитку держави; сутність методичних підходів до оцінювання потенціалу сталого розвитку. Зрозуміти методологію формування системи індикаторів ефективності розвитку регіональних соціально-економічних систем. Дати характеристику системно-комплексній оцінці соціально-економічного потенціалу сталого розвитку України. Провести оцінку розвиненості національної економічної системи за міжнародними рейтинговими вимогами щодо генерування ознак у межах держави до сталого розвитку на засадах макросистемної еволюції. Розмежувати сучасні регіональні соціально-економічні системи України за кількісно-якісними характеристиками забезпечення сталого розвитку. Знати вихідні виміри для оцінювання масштабів розвиненості та результативності управління розвитком потенціалу сталого розвитку України; вихідні</p>	2

домінанти для розробки й обґрунтування методології дослідження вимірів результативності реалізації соціальної політики в регіонах.	
<p>Тема 2.3. Теоретико-методологічні засади нарощення потенціалу сталого розвитку. Розглянути теоретико-методологічні засади формування та використання соціального потенціалу сталого розвитку та усвідомити й обґрунтувати вихідні положення щодо його формування, використання, перетворення в соціальний ресурс та визначити механізми активізації цих процесів. Розглянути структурну схему формування та використання соціального потенціалу сталого розвитку. Розуміти концептуальні та методичні засади соціального потенціалу сталого розвитку та окреслили напрями його оцінки. Дати оцінку ієрархічній моделі, яка визначає загальну структуру соціального потенціалу при його формуванні та реалізації. Проаналізувати вплив складових сталого розвитку на якість життя; структуру системи показників для оцінки якості життя населення регіонів України. Виокремити стратегічні пріоритети розвитку регіональної соціальної інфраструктури для забезпечення розвитку людського й соціального капіталу; складові моделі духовно-культурного потенціалу сталого розвитку.</p>	2
<p>Тема 2.4. Стратегічні напрями формування моделі сталого розвитку. Розглянути структурно-логічну схему формування системи показників ідентифікації вимірів передпроектної ефективності в контексті виконання формалізованого макроструктурного цільового завдання; схему функціонального ієрархічного взаємозв'язку між показниками передпроектної ефективності функціонування оригінальної системи управління потенціалом сталого розвитку; архітектуру системи управління потенціалом сталого розвитку України в контексті реалізації інтеграційного вибору держави; структуру організаційно-економічного механізму розв'язання проблем управління потенціалом сталого розвитку; методи й інструментарій розбудови оптимальної для України макроекономічної моделі формування потенціалу сталого розвитку; концептуальну модель управління потенціалом сталого розвитку України замкненого типу в системі державного регулювання економіки; схему паспортизації України, режимні характеристики паспортизації національної економічної системи за фактором «масштаб потенціалу сталого розвитку».</p>	2
<p>Тема 2.5 Стратегічні засади розвитку малого підприємництва як фактора нарощення економічного потенціалу. Розглянути структуру інфраструктурного потенціалу МСП (мале та середнє підприємництво); інституційні механізми використання потенціалу МСП у різних країнах світу; кращі практики забезпечення сприятливого політичного та правового середовища підприємницької діяльності; приклади стимулювання</p>	2

розвитку МП згідно з «Європейською хартією про малі підприємства». Дослідити запровадження інституційних механізмів підвищення ефективності використання потенціалу малого підприємництва; основні напрями Дорожньої карти розвитку сектору малого та середнього підприємництва.	
Всього за модуль 2	10
Разом	20

6.2. Практичні заняття

Тема і зміст практичних занять	К-ть годин
<i>Змістовий модуль 1.</i>	
Функціонування економічних систем	
Тема 1.1. Соціально-економічні системи та їх властивості. Сутність соціально-економічних систем. Вивчення впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на формування соціально-економічних систем. Визначення елементів мікро- та макросередовища економічних систем. Характеристика основних напрямів системи управління соціально-економічною системою.	2
Тема 1.2. Ключові складові потенціалу економіки. Зовнішні та внутрішні складові потенціалу економічної системи. Соціальна та економічна складові системи. Кількісні та якісні характеристики потенціалу економіки країни, регіону, суб'єкта господарювання. Математичні моделі дослідження розвитку соціально-економічних систем. Характеристика відносних та стратегічних критеріїв формування потенціалу соціально-економічної системи. VRIO-аналіз та тести Р. Гранта для визначення потенціалу суб'єкта господарювання.	2
Тема 1.3. Формування стратегічного потенціалу економічних систем. Підходи до формування інноваційного потенціалу країни, регіону, галузі, підприємства. Інвестиційний потенціал виробничого та фінансового секторів. Визначення параметрів формування управлінського, інформаційного та маркетингового потенціалу соціально-економічних систем.	2
Тема 1.4. Формування оперативного потенціалу економічних систем. Складові виробничого потенціалу (основний та оборотний капітал, нематеріальні активи, земельні ресурси) та особливості їх поєднання та рівні соціально-економічної системи. Підходи до формування та нарощення фінансового потенціалу соціально-економічної системи. Формування трудового потенціалу, визначення його кількісних та якісних параметрів та взаємозв'язок з іншими складовими оперативного потенціалу.	2

<p>Тема 1.5. Оцінка конкурентоспроможності потенціалу економічних систем. Сутність та рівні конкурентоспроможності потенціалу соціально-економічної системи. Методи оцінки конкурентоспроможності потенціалу країни, галузі, підприємства. Прикладні моделі оцінки конкурентоспроможності потенціалу соціально-економічної системи.</p>	2
<p>Тема 1.6. Оцінювання використання виробничого, трудового та фінансового потенціалів. Аналіз показників використання виробничого потенціалу (необоротних та оборотних активів, земельних ресурсів, нематеріальних активів) суб'єктів господарювання. Оцінка показників використання виробничих потужностей, їх завантаженості. Оцінювання використання фінансових ресурсів, власних та залучених коштів, їх розподілу. Коефіцієнти фондівдачі та завантаженості. Оцінка використання кадрового потенціалу та його інтелектуальної складової.</p>	2
<p>Тема 1.7. Оцінювання використання інноваційного, інвестиційного та інформаційного потенціалу економічних систем. Оцінка ефективності інноваційної діяльності. Оцінка ефективності інвестиційного потенціалу та його резервів. Оцінка використання та розвитку інформаційного потенціалу. Визначення показників ефективності інноваційної діяльності.</p>	2
<p>Всього за модуль 1</p>	14
<p><i>Змістовий модуль 2.</i></p> <p>Економічний потенціал сталого розвитку України</p>	
<p>Тема 2.1. Управління економічною системою. Складові управлінського потенціалу соціально-економічних систем. Визначення ефективності системи управління на різних рівнях в соціально-економічних системах. Ефективність використання управлінського потенціалу, життєвий цикл соціально-економічної системи і його вплив на розвиток потенціалу.</p>	2
<p>Тема 2.2. Визначення резервів розвитку потенціалу економічної системи. Методичні підходи до визначення резервів розвитку потенціалу соціально-економічної системи. Аналіз витратного механізму розвитку соціально-економічної системи та визначення її вартості. Математичні моделі визначення резервів розвитку потенціалу соціально-економічної системи.</p>	2
<p>Тема 2.3. Формування територіальних міграційних систем як фактора нарощення економічного потенціалу. Територіальна міграційна система України як передумова сталого розвитку економіки, держави і суспільства. Аналіз ефективності та соціологічна оцінка регіональних особливостей міграційних процесів. Кластерний підхід до забезпечення сталого розвитку територіальних міграційних систем.</p>	2

Тема 2.4. Управління природокористуванням у контексті нарощення економічного потенціалу. Характеристика енергетичної складової сталого розвитку України. Оцінка паливно-енергетичної самодостатності розвитку національного господарства. Удосконалення системи управління земельними ресурсами.	2
Тема 2.5. Методологічні та методичні засади капіталізації природно-ресурсної складової економічного потенціалу сталого розвитку. Наукові засади капіталізації природних ресурсів. Секторальні особливості капіталізації природних ресурсів. Модернізація фінансових механізмів управління природними ресурсами.	2
Тема 2.6. Використання рентної складової міжрегіональних економічних нерівностей для нарощення потенціалу сталого розвитку України. Визначення міжрегіональних нерівностей економічного розвитку. Оцінка внутрішніх та зовнішніх чинників виникнення ресурсної ренти. Формування системи критеріїв визначення впливу ресурсної ренти на рівень розвитку регіонів.	2
Тема 2.7. Функціонування споживчої кооперації України як економічної системи у структурі національної економіки. Методичний апарат дослідження системних параметрів споживчої кооперації України. Механізм діагностики ефективного функціонування споживчої кооперації України як соціально-економічної системи. Оцінка надійності споживчої кооперації України як соціально-економічної системи в структурі національної економіки.	2
Всього за модуль 2	14
Разом	28

6.3 Самостійна робота

Самостійна робота аспірантів, зорієнтована на вивчення та поглибленні знань, а також розвиток практичних вмінь, підвищення світоглядного потенціалу та полягає в наступному:

— опрацюванні аспірантами лекційного матеріалу, пошуку та аналізі наукової літератури, нормативно-правових документів та електронних джерел інформації за проблемою сталого розвитку;

— виконанні завдань для самостійної роботи у системі управління навчанням Moodle (при підготовці до іспиту).

Комплект навчально-методичного супроводу дисципліни (конспекти лекцій, методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять та

самостійної роботи, робоча програма), є доступний в системі навчання Moodle із локальної мережі Білоцерківського НАУ.

Теми	К-ТЬ ГОДИН
<i>Змістовий модуль 1.</i>	
Функціонування соціально-економічних систем	
Тема 1. Характерні ознаки економічних систем.	2
Тема 2. Поняття організації, як різновиду системи. Статистика та динаміка організації.	3
Тема 3. Управління і самоуправління в функціонуванні економічних систем.	3
Тема 4. Прогнозування наслідків розвитку економічних систем.	3
Тема 5. Концептуальні підходи до визначення основних елементів виробничого потенціалу.	3
Тема 6. Сучасна методика оцінювання виробничого потенціалу.	3
Тема 7. Стратегічні, графічні, критеріальні, експертні, індикаторні, матричні методи оцінки конкурентоспроможності потенціалу країни, галузі, підприємства.	3
Всього за модуль 1	20
<i>Змістовий модуль 2.</i>	
Економічний потенціал сталого розвитку України	
Тема 8. Рівень конкурентного ризику і внутрішній потенціал економічної системи.	2
Тема 9. Значення оцінки результативності використання ресурсного потенціалу для прийняття ефективних управлінських рішень.	3
Тема 10. Упровадження інституційних механізмів підвищення ефективності використання потенціалу малого підприємництва.	3
Тема 11. Науково-практичні засади формування та використання духовно-культурного потенціалу сталого розвитку.	3
Тема 12. Механізм регулювання територіальних міграційних систем у контексті їх сталого розвитку.	3
Тема 13. Модель імплементації рентних відносин у систему управління водним господарством. Трансформація системи управління лісовим господарством.	3
Тема 14. Пріоритетні напрями використання рентної природи міжрегіональних економічних нерівностей.	3
Всього за модуль 2	20
Разом	40

6.4. Орієнтовна тематика індивідуальних та групових завдань

Розробка індивідуального завдання (Simulation project)

Підготовка індивідуального завдання є одним із важливих форм вивчення дисципліни «Економіка формування та використання потенціалу економічних систем» за освітньо-науковою програмою підготовки доктора філософії PhD. Виконання індивідуального завдання зорієнтоване на посилення дослідницької складової в процесі навчання за програмою і на вироблення у студентів дослідницьких компетенцій і відповідних практичних навичок. Головна мета виконання індивідуального завдання полягає в оволодінні теоретико-методологічними аспектами формування та використання потенціалу соціально-економічних систем, а також інструментарієм формування системи індикаторів та оцінки соціально-економічного потенціалу.

Завдання виконання індивідуального завдання аспірантом:

- формування уявлення про найбільш актуальні дослідні проблеми в області економіки формування та використання потенціалу соціально-економічних систем;
- навчання використанню теоретичних знань в області економіки формування та використання потенціалу соціально-економічних систем при проведенні НДР і комплексного аналізу проблем у реалізації принципів сталого розвитку на макро- та мікрорівнях;
- розвиток навичок підготовки аналітичних оглядів, наукових статей і доповідей;
- розвиток навичок презентації та дискусійного обговорення результатів дослідження;
- науково-методичний супровід підготовки здобувачами дисертації від вибору теми до обговорення закінченого варіанту.

Розробка індивідуального завдання (Simulation project)

1. Систематизація чинників, які впливають на реалізацію принципів сталого розвитку дослідження предмету за темою дисертації.
2. Обґрунтування гіпотези, мети та завдань дисертаційного дослідження із урахуванням принципів концепції сталого розвитку.
3. Розробка алгоритму наукової проблеми дослідження із урахуванням принципів сталого розвитку.
4. Узагальнення нормативно-правового регулювання досліджуваної проблеми в аспекті вимог сталого розвитку: вітчизняний та міжнародний аспект.
5. Підготовка презентації та доповіді.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При викладанні лекційного матеріалу передбачено поєднання таких форм і методів навчання як лекції-бесіди, лекції-візуалізації.

Практичні заняття проводяться у вигляді семінарів-практикумів з поєднання таких форм і методів навчання як дискусія, публічний виступ, виконанням ситуаційних завдань з розглядом реальних ситуацій із вітчизняної та зарубіжної практики.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль з предмету «Економіка формування та використання потенціалу економічних систем» включає тематичне оцінювання та модульний контроль.

Тематичне оцінювання аудиторної та самостійної роботи аспірантів здійснюється на основі отриманих ними поточних оцінок за усні та письмові відповіді з предмету, самостійні, практичні та контрольні роботи.

Поточний контроль за виконанням ІНДЗ здійснюється відповідно до графіку виконання завдання.

Модульний контроль проводиться у письмовій формі та у формі тестування.

Кількість отриманих балів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється аспірантам у журнал академічної групи після кожного контрольного заходу.

Підсумковий контроль навчальної діяльності аспірантів здійснюється у формі іспиту.

9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінка за лекційне заняття виставляється за активність аспіранта в дискусії.

Оцінку на практичному занятті аспірант отримує за виконані розрахункові роботи, командні проекти, зроблені доповіді, презентації, реферати, есе, активність під час дискусій.

Під час модульного контролю оцінювання здійснюється за правильність відповідей на запитання та обґрунтовану відповідь на розгляд практичного кейсу, підсумкового контролю – засобами оцінювання результатів навчання з дисципліни є стандартизовані комп'ютерні тести.

10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти здійснюється за чотирирівневою шкалою – «2», «3», «4», «5».

Критерії оцінювання результатів навчання за чотирирівневою шкалою

Бали	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано завдання. Водночас здобувач вищої освіти має продемонструвати вміння аналізувати і оцінювати явища, факти і процеси, застосовувати наукові методи для аналізу конкретних ситуацій, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів, докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Добре»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано 75 % завдань. Водночас здобувач вищої освіти виявляє навички аналізувати і оцінювати явища, факти і події, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів та докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Задовільно»	Отримують за роботу, в якій правильно виконано 60 % завдань. При цьому здобувач вищої освіти не виявив вміння аналізувати і оцінювати явища, факти та недостатньо обґрунтував твердження та висновки, недостатньо повно орієнтується у навчальному матеріалі.
«Незадовільно»	Отримують за роботу, в якій виконано менш як 60 % завдань. При цьому здобувач вищої освіти демонструє невміння аналізувати явища, факти, події, робити самостійні висновки та їх обґрунтувати, що свідчить про те, що аспірант не оволодів програмним матеріалом.

Підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою. Вона обчислюється як середнє арифметичне значення (САЗ) всіх отриманих здобувачем оцінок з наступним переведенням їх у бали за такою формулою:

$$БПК = \frac{САЗ \times \max ПК}{5},$$

де *БПК* – бали з поточного контролю; *САЗ* – середнє арифметичне значення усіх отриманих студентом оцінок (з точністю до 0,01); *max ПК* – максимально можлива кількість балів з поточного контролю.

Відсутність здобувача на занятті у формулі приймається як «0».

Під час проведення іспиту навчальні досягнення здобувачів оцінюються за п'ятирівневою шкалою: відмінно, добре, задовільно, незадовільно з можливістю повторного складання, незадовільно з обов'язковим повторним вивченням.

Шкала оцінювання успішності здобувачів вищої освіти

За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
		іспит	залік
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Добре	
75–81	C		
64–74	D	Задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	Незадовільно (незараховано) з можливістю повторного складання	
1–34	F	Незадовільно (незараховано) з обов'язковим повторним вивченням	

Розподіл балів, що присвоюється здобувачам вищої освіти за підсумкового контролю «іспит»

Види робіт	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Модульний контроль	ІНДЗ	Іспит	Загальний бал
Максимально можлива кількість балів	10	20	10	20	10	30	100

11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

При здійсненні освітнього процесу з дисципліни «Економіка формування та використання потенціалу економічних систем» використовуються інформаційні технології, які включають (комп'ютери, програмне забезпечення та мережі), необхідні для управління інформацією (створення, зберігання, управління, передача та пошук інформації):

технічні засоби: комп'ютерна техніка та засоби зв'язку (ноутбук, проектор, екран, USB-накопичувачі та ін.);

комунікаційні засоби (перевірка домашніх завдань та консультування через електронну пошту);

організаційно-методичне забезпечення (електронні книги, статті та навчально-методичні матеріали, комп'ютерне тестування, використання електронних мультимедійних презентацій при проведенні лекційних і семінарських занять (Microsoft Office – Excel, Power Point, Word, пошукові системи, електронна пошта та ін.).

Наочні засоби:

1. Слайдові презентації у програмі Microsoft Office Power Point.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Нормативно-правові акти

1. Господарський Кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Податковий Кодекс України : Кодекс України від 02.12.2016 р. № 2755-VI IV (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Кодекс законів про працю : Кодекс України від 15.10.2013 р. № 322-VIII IV (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців : Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
8. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
9. Про ліцензування певних видів господарської діяльності : Закон України від 1.06.2000 р. № 1775-III (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
10. Про обмеження монополізму і недопущенні несумлінної конкуренції в підприємницькій діяльності : Закон України від 18.02.92 р. № 2132-XII (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
11. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22.03.2012 р. № 4618-17 (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

12. Про ціни і ціноутворення : Закон України від 03.12.1990 р. № 507-XII (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
13. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
14. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 р. № 1023 (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
15. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР (зі змінами та доповненнями від 11.08.2013 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
16. Про фінансовий лізинг : Закон України від 16.12.1997 р. № 723/97-ВР (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
17. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
18. Про холдингові компанії в Україні : Закон України від 15.03.2003 р. № 3528-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

Базова література

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка. Кн. 2. За ред. С. Панчишина і П. Островерха. К.: Знання, 2006.
2. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу : підручник. В.Г. Андрійчук. К.: КНЕУ, 2013. 779 с.
3. Антошкіна Л.І. Потенціал і розвиток підприємства: навч.-метод. посіб. : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Л.І. Антошкіна, О.Л. Горяча. Донецьк : Юго-Восток, 2012. 450 с.
4. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Ринкова економіка: Основні поняття і категорії. К.: Знання, 2006. 318 с.
5. Білецька Л.В., Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія (Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка): Навч. посібник. К.: ЦУЛ, 2009. 688 с.
6. Бочан І.О., Михасюк І.Р. Глобальна економіка. Підручник. К., «Знання», 2007. 403 с.
7. Геєць В.М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку. К.: Ін-т екон. та прогнозів. НАН України, 2009. 864 с.
8. Березін О.В. Стратегія підприємства: Навчальний посібник. К.: 2016. 220 с.
9. Голан І.О. Фінансова стратегія підприємства: Монографія. К.: 2015. 146 с.
10. Маслош О.В. Формування та оцінювання потенціалу підприємства: навч. посібник / Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. Луганськ : Видавництво СНУ ім. В.Даля, 2007. 352 с.
11. Концептуальні основи сталого розвитку агросфери: Навчальний посібник. О.М. Варченко, А.С. Даниленко, Д.Ф. Крисанов та ін.; за ред.

О.М. Варченко. Білоцерківський національний аграрний університет. Біла Церква, 2016. 184 с.

Допоміжна література

1. Гетьман О.О. Економіка підприємства: навчальний посібник. О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. 2-ге вид. К.: Центр учбової літератури, 2016. 488 с.
2. Данилюк М.О, Бойчук Р.М, Гречаник Б.В, Гречаник В.П. Планування і контроль на підприємстві: Навч. посіб. За ред. М.О. Данилюка Львів: «Магнолія 2006», 2013. 328 с.
3. Довбенко В.І. Потенціал і розвиток підприємства: навч. посіб. В.І. Довбенко, В.М. Мельник ; Нац. ун-т «Львів. політехніка». 2-ге вид., випр. і допов. Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2017. 229 с.
4. Довбенко В.І. Потенціал і розвиток підприємства: навч. посіб. для студ. баз. напряму «Економіка і підприємництво». В.І. Довбенко, В.М. Мельник; Нац. ун-т «Львів. Політехніка». Л.: Вид-во Нац. ун-ту «Львів. Політехніка», 2016. 232 с.
5. Довгань Л.Є., Каракай Ю.В., Артеменко Л.П. Стратегічне управління: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2017. 440 с.
6. Залуцький І.Р. Планування і діагностика діяльності підприємств: навч. посібник. І.Р. Залуцький, В.М. Цимбалюк, С.Г. Шевченко. Львів : Новий Світ-2000, 2015. 320 с.
7. Ковалевська А.В. Стратегія підприємства: Навч. посібник у тестах. Х.: ХНАМГ, 2017. 156 с.
8. Хомяков В.І. Потенціал і розвиток підприємства: навч. посіб. К.: Кондор, 2017. 432 с.
9. Основи сталого розвитку аграрного сектора. За заг. ред. Я. Сансебе, Т.М. Димань. Біла Церква, 2010. 300 с.
10. Череп А.В. Стратегічне планування і управління: навчальний посібник А.В. Череп, А.В. Сучков. К. : Кондор, 2017. 334 с.
11. Шегда А.В. Економіка формування та використання потенціалу соціально-економічних систем: збірник тестів і задач. К.: ЦУЛ, 2016. 256 с.
12. Yevdokimov, Yu. Practical guide to contemporary economics / Yu. Yevdokimov. 2015. 210 p.
13. Gillesple, A. Business economics / A. Gillesple. 2nd edition. 2013. 242 p.
14. Gillesple, A. Foundations of economics / A. Gillesple. 2016. 154 p.
15. Walter, J.W. Economics (Barron's Business Review Series) / J.W. Wessels. 6th edition. 2017. 291 p.

Адреси сайтів в Internet

1. Сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>
2. Сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>
3. Сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: <http://www.minagro.gov.ua>
4. Сайт Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру. URL: <http://www.land.gov.ua>
5. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Сайт Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України (річна фінансова звітність). URL: <https://smida.gov.ua>